

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування

Кафедра філософії

06-07-140

Методичні вказівки та плани
семінарських занять з дисципліни «Релігієзнавство»
для студентів всіх напрямів підготовки НУВГП
денної форми навчання

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Рекомендовано до
друку науково-
методичною радою
протокол № __
від «__»____ 2013 р.

РІВНЕ 2013

Методичні вказівки та плани семінарських занять з дисципліни «Релігієзнавство» для студентів всіх напрямів підготовки НУВГП денної форми навчання / Яськів Б.І., – Рівне: НУВГП. 2009. – с. 43.

Упорядник: Яськів Б.І., канд. філос. наук, доцент

Відповідальний за випуск: Наконечна О.П., докт. філос. наук, завідувач кафедри філософії НУВГП.

Зміст

Вступ.....	3
1. Методичні поради при підготовці до семінарських занять.....	4
2. Методи оцінювання знань.....	4
3. Розподіл балів, що отримують студенти.....	5
4. Структура навчальної дисципліни.....	6
5. Тематичний зміст семінарських занять.....	7
6. Плани семінарських занять.....	8
7. Тематика рефератів.....	23
8. Тестові завдання.....	25
10. Питання до заліку.....	39
11. Література.....	41

© Яськів Б.І.
© НУВГП, 2013

Вступ

Шановні студенти!

Релігія – складний феномен суспільної та індивідуальної свідомості. Релігійний досвід людства у часі свого становлення такий же давній, як і сама людина (*homo sapiens*). Релігія і релігійна віра вносить у земне життя вищий зміст, наповнений почуттям захищеності, вічності і великого Смыслу, що в цілому і впливає на формування повноти людського буття. Релігійна свідомість, культова практика, церква мають тісний зв'язок з національною формою суспільного життя. В історичному контексті релігія накладає значний відбиток на національну самобутність народу, його культуру і менталітет. Разом з тим, в світовій історії ми маємо численні приклади того, що релігія була важливим чинником як консолідаційних, так і руйнівних та відцентрових тенденцій. Ці тенденції ми спостерігаємо і в теперішньому світі, мають вони місце і в сучасній Україні.

Як відомо, Україна є поліконфесійною державою. Така поліконфесійність сформувалась в результаті дії зовнішніх і внутрішніх чинників: чергування державницьких та бездержавницьких періодів, війни, переділи кордонів, міграції населення, контакти з іншими народами. Окрім того, на території України здавна проходила межа двох європейських цивілізацій – католицької і православної. Всі ці чинники, як правило, мали суперечливий характер у житті українського народу, що і відобразилось на його духовній, в тому числі релігійній, єдності.

Незважаючи на напруженість релігійних міжконфесійних стосунків між українськими православними церквами, держава законодавчо проголосила курс демократичного розвитку духовного, політичного і релігійного життя. Це означає, що толерантність, плюралізм, віротерпимість повинні сповідуватись і захищатись як загальнолюдські цінності та ознака цивілізованості. Виходячи з цього, релігієзнавчі знання є необхідними для спеціалістів будь-яких професій і кожній освіченій людині зокрема.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування системи знань про сутність і зміст релігії як соціально-історичного та духовного феномена людства. Оволодіння науковими знаннями про релігію – необхідна умова зростання освіченості та культури фахівця будь-якого профілю, який повинен мати уявлення не тільки про національну культуру, а про загальнолюдські духовні цінності.

Вивчення дисципліни «Релігієзнавство» є складовою частиною гуманітаризації освіти. Вона допоможе студентам оволодіти знаннями в одній із важливих галузей світової та вітчизняної культури, визначити добровільно і свідомо власну світоглядну позицію, духовні інтереси і ціннісні орієнтації, оволодіти вмінням грамотно провадити світоглядний діалог, навчитися розуміти інших людей, погляди та дії яких істотно відрізняються, ставитися до них толерантно. Врешті-решт вивчення дисципліни сприятиме становленню духовного клімату взаєморозуміння, нормалізації міжконфесійних відносин і гармонізації людських стосунків між носіями релігійного та нерелігійного світоглядів, утвердженню громадської злагоди і соціальної стабільності в суспільстві.

Основним завданням навчальної дисципліни є:

- визначення місця та ролі релігії у житті суспільства і людини, розгляд найголовніших концепцій релігії;
- розкриття особливостей взаємовідносин між релігією і мораллю, релігією і філософією, релігією і наукою, релігією і мистецтвом;
- вивчення основних течій релігії, історію їх виникнення та впливу на соціально-політичне й духовне життя світової спільноти, різних форм релігійного життя людини (релігійний досвід, віра, молитва, релігійний культ, богослужіння);
- формування вміння інтерпретувати явища релігійного досвіду, складати психологічну характеристику віруючої людини та застосовувати теоретичні знання для аналізу діяльності різних релігійних конфесій в Україні та світі.

Методичні поради при підготовці до семінарських занять

Семінарські заняття є важливою формою оволодіння студентами необхідними знаннями з дисципліни «Релігієзнавство». Студент готується до семінару на основі поданого плану, використовуючи як базову, так і допоміжну літературу.

Для кращого засвоєння матеріалу подаються основні поняття та категорії та індивідуальні завдання які студент може виконувати в таких формах:

- виступ із доповіддю;
- розгорнена відповідь на проблемне питання;
- організація диспути за вибраною проблемою;
- реферування творів релігієзнавчої проблематики.

Можливості самостійної перевірки засвоєних знань за темами занять сприяють контрольні питання і тести, які подаються за темами.

Методи оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі методи оцінювання знань:

- Оцінка за роботу на семінарському занятті;
- Поточне тестування після вивчення кожного змістовного модуля;
- Оцінка за самостійну роботу;
- Підсумковий тестовий залік.

Розподіл балів, що отримують студенти

Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3	Сума
50				40			10	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
10	12	12	16	12	12	16	10	

Шкала оцінювання (100 – бальна та раціональна).

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка в ECTS	Оцінка за раціональною шкалою
		Залік
90-100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX*	Не зараховано
1-34	F**	Не зараховано

* - з повторним складанням заліку

** - з повторним вивченням курсу

Модульна форма контролю включає в себе наступні форми

робіт та оціночні бали за їх виконання

№ п.п.	Види навчальної діяльності	Оціночні бали
1.	Відвідування лекційних занять	0,1 б. за 2 год.
2.	Відвідування практичних занять	0,5 б. за 1 заняття
3.	Підготовка письмового реферату та його захист	3 б.
4.	Доповідь на семінарському занятті	0,5 за 1 виступ
5.	Участь у дискусії під час семінарського заняття	0,5 б. за 1 заняття
6.	Постановка проблемних питань	0,1 за заняття
7.	Огляд літератури по темі курсу	2 б.
8.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції	2 б.
9.	Участь у конкурсі студентських наукових робіт ім. Г. Корольової	2 б.
10.	Участь у олімпіаді	2 б.
11.	Призове місце в олімпіаді чи конференції	5 б.
12.	За якісне ставлення до вивчення дисципліни	1 – 3 б.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	У тому числі		
		Л	П	СРС
Модуль 1				
Змістовий модуль 1.				
Основні структурні елементи релігії, соціальні функції релігії та роль релігії				
Тема 1. Релігія як предмет наукового аналізу.	6	2	-	4
Тема 2. Релігія як історичний та соціально-духовний феномен. Функції релігії та її роль.	7	2	1	4
Тема 3. Ранні форми релігії та їх походження.	7	2	1	4

Змістовий модуль 2. Закономірності розвитку та історичні типи релігії				
Тема 4. Національні релігії .	8	2	2	4
Тема 5. Поняття «світові релігії». Буддизм.	8	2	2	4
Тема 6. Християнство.	7	2	1	4
Тема 7. Православ'я як різновид християнства.	7	2	1	4
Тема 8. Католицизм: особливості віровчення і культу .	7	2	1	4
Тема 9. Протестантизм як реформоване християнство.	7	2	1	4
Тема 10. Українська греко – католицька та українська автокефальна церкви.: історія становлення та сучасний стан.	7	2	1	4
Тема 11. Іслам.	7	2	1	4
Змістовий модуль 3. Релігія як соціально-політичний феномен				
Тема 12. Сучасні нетрадиційні релігії і культу в Україні.	10	2	1	7
Тема 13. Релігія і влада.	10	2	1	7
Тема 14. Стан правового забезпечення в Україні принципу верховенства права в сфері свободи совісті і легалізації релігійних організацій.	10	2		8
	108	28	14	66

Тематичний зміст семінарських занять

№ п/п	Блоки змістовних модулів (розділи). Змістові модулі (теми)	Кількість годин	
		Всього семінарських занять	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Основні структурні елементи релігії,			

соціальні функції релігії та роль релігії			
1.	Релігієзнавство як наука. Релігія як предмет дослідження. Ранні форми релігії.	2	13
2.	Релігія як історичний та соціально-духовний феномен. Функції релігії та її роль.	2	12
3.	Ранні форми релігії та їх походження.	2	7
Змістовий модуль 2. Закономірності розвитку та історичні типи релігії			
4.	Національні релігії.	2	6
5.	Поняття «світові релігії». Буддизм.	2	6
6.	Християнство: суспільно-історичні умови виникнення та його ідейні основи.	2	7
7.	Іслам.	2	7
8.	Сучасні нетрадиційні релігії і культу в Україні.	2	7
9.	Стан правового забезпечення в Україні принципу верховенства права в сфері свободи совісті і легалізації релігійних організацій.	2	7
Всього		18	72

Плани семінарських занять
Змістовий модуль 1. Основні структурні елементи релігії,
соціальні функції релігії та роль релігії
Тема 1. Релігія як предмет наукового аналізу

Основні категорії і поняття: апологетика, деномінація, езотеризм, релігія, теологія, окультизм, теософія, філософія релігії, психологія релігії, соціологія релігії.

План

1. Предмет, мета і завдання дисципліни.
2. Структура релігієзнавства.
3. Основні релігієзнавчі концепції та їхня загальна характеристика.

Контрольні питання

1. Розкрийте основні історичні етапи створення релігієзнавства.
2. Назвіть основні підходи в поясненні релігії як духовного феномену.
3. Яке визначення релігії, на ваш погляд, найбільш точно передає її суть?
4. Охарактеризуйте релігієзнавчі теорії походження теологічних теорій.
5. Яку роль відіграє релігія в житті суспільства?
6. Які основні функції релігії?

Індивідуальні завдання

1. Як ви розумієте необхідність визнання Бога з точки зору реалізації повноти людського буття? Розкрийте зміст думки Вольтера з цього приводу. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 6).

2. Чи потрібна людині і для чого віра в Бога? Проаналізуйте думку О. Довженка і висловіть особисте ставлення до неї. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 7).

3. В чому полягає суть релігійної віри? Прореферуйте статтю В.І. Шинкарука. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 12).

Література базава: [1, 2], допоміжна: [1, 2, 3, 4, 5].

Тема 2. Релігія як історичний та соціально-духовний феномен.

Основні категорії і поняття: художня фантазія, релігійна віра, релігійна фантазія, релігійна ідеологія, релігійні організації, релігійна свідомість.

План

1. Сутність і походження релігій.

2. Релігія як сфера духовної культури.
3. Функції релігії та її роль у житті суспільства.

Контрольні питання

1. В чому полягає особливість релігійної віри?
2. Які вам концепції походження релігії?
3. В чому відмінність між художньою і науковою фантазією?
4. Які існують рівні релігійної свідомості?
5. Що включає в себе релігійна ідеологія?
6. Які вам відомі функції релігії?

Індивідуальні завдання

1. Прокоментуйте думку Г.В.Ф. Гегеля: «не варто забувати про те, що релігія може набрати форму, наслідком якої буде найтяжче рабство в кайданах забобонів і деградація людини нижче рівня тварини...». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 6).
2. Чи поділяєте ви думку С. К'єркегора про те, що: «віра – найбільша і щонайважча з усіх справ»? (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 6).
3. Висловіть своє ставлення стосовно нижченаведеної думки: «Бог є породження людини. Людина створила уявлення про Бога, аби через нього пояснити те, чого ще не може пояснити розум, і щоб мати надію на краще життя, яке, мовляв, залежить від божества. Але цей засіб несумісний з наукою, яка ґрунтується на вірогідних знаннях». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 9).

Література базова: [2], допоміжна: [6, 7, 8, 9, 10].

Тема 3. Ранні форми релігії та їх походження

Основні категорії і поняття: анімізм, табу, магія, фетишизм, тотемізм, волхви, полідемонізм, політеїзм, шаманізм, синкретизм.

План

1. Первісні форми та їх місце у формуванні міфологічної свідомості.
2. Родоплемінні культури в умовах політеїзму.
3. Побутування елементів ранніх форм релігії в сучасних релігійних системах.

Контрольні питання

1. Які підходи існують в поясненні виникнення і формування релігії у первісної людини?
2. Які вам відомі первісні форми релігії? Охарактеризуйте їх.
3. Які первісні вірування або їх елементи збереглися до нашого часу?
4. Які з родоплеменних культів є найбільш стійкими і поширеними у буденній свідомості?
5. Чи існують на даний час політеїстичні релігії? Наведіть приклади.
6. Яка із форм племенних культів, на вашу думку, була первинною?

Індивідуальні завдання

1. Охарактеризуйте думку митрополита Іларіона щодо анімістичного світогляду у первісних формах релігії (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 27).

2. Як описує Геродот тотемістичні уявлення в Давньому Єгипті? Чи існує тотемізм в сучасних релігіях? (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 32).

3. Зробіть порівняння давньоєгипетських міфів про створення світу, знищення людей і потоп із стародавнім міфом про створення світу з книги «Буття». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 33-39).

Література базова: [2], допоміжна: [6, 7, 8, 9, 10].

Змістовий модуль 2. Закономірності розвитку та історичні типи релігії

Тема 4. Національні релігії

Основні категорії і поняття: міф, космогонія, антропгонія, жреці, Мардук, атлант, трімурті, веди, дхарма, карма, Нун, сансара, реінкарнація, синкретизм, оргія, руни, дао, монотеїзм, пантеон, пенати.

План

1. Релігія Месопотамії, Стародавнього Єгипту, Давньої Греції та Риму.
2. Особливості національних релігій: індуїзм, конфуціанство, даосизм, синтоїзм.
3. Іудаїзм: його значення у становленні монотеїстичних релігій.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте політеїстичний пантеон давніх шумерів, вавилонян.
2. Які релігійні ідеї і вчення зародились у Месопотамії, а потім стали основними у світових релігіях?
3. Де зародився міф і які його функції?
4. Дайте характеристику основним давньоєгипетським богам.
5. Як у Давньому Єгипті анімістичні уявлення розвинулись у вчення про безсмертя душі?
6. Дайте характеристику ведичній релігії.
7. Охарактеризуйте Упанішади, Араняки і Самхити.
8. В чому специфіка національних релігій Китаю?
9. В чому полягає позитивний зміст поняття досконалої людини в конфуціанстві?
10. Що означає поняття «у-вей» у даосизмі?
11. Охарактеризуйте пантеон давньогрецьких богів.
12. Як згідно з давньогрецькою міфологією зародився світ і яке місце людини в ньому?
13. Значення декалогу в історії людства.

Індивідуальні завдання

1. Прореферуйте закони Ману і дайте характеристику варновому і кастовому поділу давньоіндійського суспільства. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 39-40).

2. Як ви розумієте вчинок Прометея, який порушив заборону богів, подарувавши людям вогонь? Що розуміється від поняття «вогонь»? (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 44-46).

3. Що спільного в оформленні давньогрецьких і язичницьких храмів праукраїнців? (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 46-47; 48-49).

Література базова: [1, 2, 3], допоміжна: [11, 13, 14, 15, 20].

Тема 5. Поняття «світові релігії». Буддизм

Основні категорії і поняття: Будда, нірвана, Трипітака, Хінаяна, Махаяна, архат, бодхісатва, Ваджраяна, тантра, ламаїзм, восьмирічний шлях, Чотири Благодатні істини, Далай-лама, медитація.

План

1. Виникнення буддизму.

2. Особливості віровчення і культу.
3. Регіональні особливості форм буддизму.

Контрольні питання

1. Назвіть основні ідеї буддизму.
2. Як напрямки буддизму вам відомі?
3. В чому полягають регіональні відмінності форм буддизму?
4. Назвіть Чотири Благодатні істини буддизму і наведіть приклади їхнього прояву у бутті людини згідно з даним віровченням.
5. Які ви знаєте основні релігійно-філософські школи буддизму?
6. Ламаїзм і його особливості.
7. Як ви розумієте закон дхарми?
8. Яка назва священної книги буддизму?
9. Що таке карма і чи існує подібне поняття, як закон, в інших релігіях?

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте зміст понять «Чотири Благодатні Істини» і «восьмирічний шлях». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 56-58).
2. Проаналізуйте сутність і завдання буддизму з точки зору обов'язку і мети. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 58).
3. Що являє собою Трипітака? (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 59).

Література базава: [2, 1, 9], допоміжна: [31, 32, 33].

Тема 6. Християнство

Основні категорії і поняття: євангелії, есеї, месія, гріхопадіння, Старий Заповіт, Новий Заповіт, есхатологія, монах, символ віри (кредо), гностицизм, Вселенські Собори, Біблія, апокрифи, таїнства, хіротонія, хіротосія, екзегетика.

План

1. Соціально-історична основа виникнення християнства.
2. Історичність образу Ісуса Христа.
3. Віровчення християнства, його джерела і сучасний стан.
4. Цивілізаційна панорама християнського світу.

Контрольні питання

1. Назвіть нехристиянські джерела з історії раннього християнства.
2. Коли почалося християнське чернецтво?
3. Які ви знаєте перші єресі в християнстві?

4. Назвіть християнських апологетів перших століть нашої ери.
5. Якими були аргументи «за» і «проти» щодо вшанування ікон християнами?
6. Що таке біблійні апокрифи?
7. Яку назву мав перший переклад Старого Завіту грецькою мовою?
8. В чому полягає проблема історичності постаті Ісуса Христа?
9. Скільки було хрестових походів до Святої Землі? Коли відбувся перший з них?
10. Які розколи в християнстві вам відомі і до яких наслідків вони призвели?

Індивідуальні завдання

1. Охарактеризуйте структуру Біблії. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 63).

2. Як ви розумієте притчу про блудного сина? (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 76-77). Виразіть свої думки у формі есе.

3. В чому проблема історичності буття Ісуса Христа? Прореферуйте уривки з праць Плінія Молодшого, Тацита та Йосифа Флавія. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 81-84).

Література базава: [4, 5, 10], допоміжна: [15, 16, 17, 18, 21].

Тема 7. Православ'я як різновид християнства

Основні категорії і поняття: ортодоксія, символ віри, культ ікон, культ молей, молитва, хрест, релігійні обряди, хрещення, миропомазання, сповідь, євхаристія, шлюб, священство, соборування.

План

1. Віровчення і культ православ'я.
2. Особливості православної обрядовості.
3. Структура Вселенського православ'я.

Контрольні питання

1. Які причини церковного розколу 1054 року?
2. Які особливості віровчення і культу православ'я?
3. Що означає автокефалія?
4. В якому році була утворена УАПЦ?
5. Які соціально-історичні передумови виникнення УПЦ (КП)?
6. Чи можливе на сучасному етапі релігійного життя в Україні створення української помісної церкви?

Індивідуальні завдання

1. Прокоментуйте наступний текст: «Український народ стоїть перед вибором: чи залишитися під керівництвом Русько-Московської Православної Церкви, чи перейти під керівництво Римської, також нерідної нам Церкви, чи може, нарешті, усвідомити те, що пора вже самому стати Господарем у своєму домі ...Споконвіків твоєю вірою, Український народ, була віра православна». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 142.)
2. Яке ваше ставлення до даної думки: «Православна церква розглядає сім'ю як домашню церкву, яка повинна нести євангельське вчення у всій сфері людського життя, перетворюючи і оновлюючи своїх членів... Батьки повинні виховувати своїх дітей у християнському дусі з найранішого віку, поступово розкриваючи їм істини віри і добродісного життя. Православна церква особливо підкреслює вирішальну роль батьків у християнському вихованні молоді». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 143).
3. Чи поділяєте ви наступну думку: «Нам треба бути уважними до самих себе і від самої появи припиняти гріховні порухи і надавати їм здійснитися. Для успішної боротьби з ними нам потрібні тверда надія на Бога і смиренна молитва. Якщо ми завжди будемо протидіяти пристрастям, то вони, не маючи підкріплення, поступово завмиратимуть, а душа очищатиметься». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 143).

Література базова: [1, 3, 6], допоміжна [21, 23, 25, 26].

Тема 8. Католицизм: особливості віровчення і культу

Основні категорії і поняття: Символ віри, філіокве, примат Папи Римського, ордени католицької церкви, індульгенція, римська курія, нунцій, конклав, енцикліка, конфірмація (миропомазання), схизма, теократія.

План

1. Особливості віровчення і культу католицизму.

2. Соціальна доктрина католицької церкви і її ставлення до науки та культури.
3. Організаційна структура та система управління католицької церкви.

Контрольні питання

1. Назвіть найбільш відомі ордени католицизму.
2. Коли виникла інквізиція, які були її функції та повноваження?
3. Коли і де був введений догмат про чистилище?
4. Коли відбувався другий Ватиканський Собор?
5. В якому році Ватикан набув статусу міста-держави?
6. Які питання піднімаються в енцикліках Папи Римського?

Індивідуальні завдання

1. Яке ваше ставлення до тексту, який належить Папі Григорію VII: «Хто не знає, що влада королів і князів веде свій початок від незнаючих Бога, гордістю, хижацтвом, підступністю, убивствами, коротше, злочинами всілякого роду здобувши її від диявола, щоб зі сліпою пристрасною і нестерпною гордістю і неправдою панувати над собою подібними? Ось від того і всі християнські королі перед смертю із сльозами молять про поміч священика, аби уникнути пекельного мороку, досягти небесного світла і з'явитися нас суд божий вільними від уз гріховних». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 109).
2. Чи поділяєте ви наступний принцип: «Католицька церква не дораджує мішані подружжя тому, що вони можуть спричинити незгоду в родині, а іноді є небезпекою для втрати католицької віри одного з подружжя та занедбання релігійного виховання дітей». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 108).
3. Яке ваше ставлення до даної думки: «Ісус Христос заснував Свою Церкву в той спосіб, що збирав людей і їх навчав, відтак вибрав з поміж них дванадцять Апостолів і дав їм учительську, священичу і пастирську владу: наставив св. Апостола Петра видимим Головою Церкви, а Сам остався навіки невидимим Головою. Римський єпископ... має дар непомильності у справах віри і обичаїв є даний Христом цілій Церкві з єпископським збором на чолі у злуці з Римським Архієреєм».

(див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 107).

Література базова: [2, 3, 7], допоміжна: [20, 22, 26, 28].

Тема 9. Протестантизм як реформоване християнство

Основні категорії і поняття: Реформація, Аугсбурзькі сповідання, Джон Уїкліф, принцип особистої віри, Мартін Лютер, анабаптизм, цвінгліанство, Жан Кальвін, англіканство, баптизм, евангелізм, п'ятидесятництво, адвентизм, єговізм.

План

1. Соціально-історичні передумови виникнення протестантизму: теологічні особливості віровчення і культу.
2. Особливості раннього протестантизму.
3. Пізній протестантизм.
4. Поширення протестантизму в Україні.

Контрольні питання

1. Які суспільні причини зумовили зародження Реформації?
2. Звідки походить назва «протестант»?
3. Що таке Аугсбурзьке сповідання і хто його автор?
4. Які особливості організації протестантських релігійних громад?
5. Особливості обрядовості та богослужіння в протестантських громадах?
6. Які вам відомі протестантські центри управління структурою протестантських церков?

Індивідуальні завдання

1. Які внутрішні і зовнішні причини призвели до духовної кризи в католицькій церкві? Прореферуйте уривки праць Вольтера, Ш. Шельє, С. Мартела та М. Добролюбова. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 112-119).
2. В чому суть поняття «релігійна свобода» з позицій протестантського віровчення? (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 119-124).
3. Прореферуйте нижченаведену думку Ф.М. Достоевського: «Часто думають, що вірувати у мораль Христову, щоб бути християнином. Не мораль Христова, не вчення Христа врятує світ, але сама віра в те, що слово сталося тілом. Віра ця є не лише розумовим визнанням преваги його вчення, але

безпосереднім потягом Треба саме вірити, що це остаточний ідеал людини, усе втілене слово, Бог утілений. Тому, що тільки за умови цієї віри ми досягнемо обоження...». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 103).

Література базова: [3, 5, 6], допоміжна: [16, 18, 24, 25].

Тема 10. Українська греко-католицька та українська автокефальна церкви: історія становлення та сучасний стан

Основні категорії і поняття: Берестейський собор, Берестейські артикули, Флорентійська унія, церковні братства, А. Шептицький, Львівський собор 1946 р., український екуменізм, автокефалія, помісна церква, В. Липківський.

План

1. Історичні передумови виникнення УГКЦ.
2. Особливості віровчення та обрядовості УГКЦ.
3. Історія автокефалії в Україні.
4. Особливості віровчення та культу, організаційна структура УАПЦ.

Контрольні питання

1. Чому в назві української церкви є одночасно і «греко», і «католицька?»
2. За якого Папи Римського була утворена УГКЦ?
3. Які були умови Берестейської унії?
4. Окрім Берестейської унії, які вам відомі ще унії в Україні?
5. В чому полягають заслуги перед українським народом митрополита А. Шептицького?
6. Коли виникла і хто є засновником УАПЦ?
7. Який сучасний стан УАПЦ?

Індивідуальні завдання

1. Прореферуйте наступний текст: «Християнське віровчення є глибоко моральним за своєю суттю, тому реальне відродження нашого суспільства без християнського елемента в ньому видається неможливим... Християнська моральність покликана стати тим могутнім засобом, котрий дасть змогу нам перебороти людську роз'єднаність і тим самим зблизить нас, об'єднає як братів і сестер для побудови щасливого майбутнього для нас і наших потомків». (див. Сидорук В.Й.,

- Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 142).
2. Яке ваше ставлення до думки про те, що: «...відвідання церкви в яку б церкву ми не ходили, ще не робить нас християнами. Правда, коли хтось ходить у правильну церкву (правильна церква та, де вся Біблія проповідується як слово Боже і виконується у практичному житті), то він одержує там допомогу щоб стати християнином». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 130).
 3. Чи поділяєте думку про те, що: «Церква запевняє, що через хрещення прощені всі гріхи. Починаючи з III ст. історії церкви, було сконструйоване поняття «першорідний гріх». Цей «першорідний гріх» був хибним хрещенням немовлят, хрещення немовлят повинно було обмити «першорідний гріх». Це фальшивий гудзик, починаючи з якого і всі останні застібаються неправильно. Адже Біблія ясно говорить (Іезекііл 18) що син не буде нести провину за гріхи батька, а також навпаки». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 130).

Література базова: [1, 4, 5], допоміжна: [23, 26, 27, 29].

Тема 11.Іслам

Основні категорії і поняття: Кааба, Мекка, Медіна, Коран, сура, шаріат, суніти, шійїти, суфії, хараджіти, шахада, намаз, ураза, рамазан, зак'ят, хадж, Сунна, фікх, халіф, міхраб, хіджра, хафіз, джихад, газавад.

План

1. Виникнення ісламу.
2. Віровчення і культ в ісламі.
3. Різновиди ісламу.
4. Іслам у сучасному світі в умовах глобалізаційних процесів.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте соціально-історичні умови виникнення ісламу.
2. Що ви знаєте про засновника ісламу?
3. Яка структурна особливість Корану?
4. Що таке «п'ять стовпів» ісламу?
5. Які існують основні напрямки в ісламі?
6. Як називають людину, яка відвідала Мекку і здійснила хадж?

7. Яке почесне прізвисько носить людина, що знає напам'ять Коран?
8. Що таке айят?
9. Кого називають шахідом?
10. Чи існують в ісламі братства-ордени?
11. Яка причина посилення ролі ісламу в сучасному світі?

Індивідуальні завдання

1. Проаналізуйте другу суру із Корану «Корова». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 145). Як описується Аллах згідно з даним текстом? Чи є аналоги Бога в інших релігіях?

2. Порівняйте текст із шістдесят дев'ятої сури «Воскресіння із мертвих» з новозавітним текстом книги «Об'явлення св. Івана Богослова». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 148-151).

3. Розкрийте зміст оновлених обов'язків мусульманина. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 153-154).

Література базава: [1, 8], допоміжна: [9, 15, 20, 24].

Змістовий модуль 3. Релігія як соціально-політичний феномен

Тема 12. Сучасні нетрадиційні релігії і культури в Україні

Основні категорії і поняття: еклектика, сайєнтологія, езотеризм, сатанізм, демонологія, харизмат, синтетичні неорелігії, окультизм, містика, неоязичництво, неоіндуїзм.

План

1. Соціально-психологічні причини появи неорелігій.
2. Неорелігії в Україні: проблема релігійного протистояння та співіснування.
3. Проблема свободи совісті і перспективи поширення новітніх релігійних течій на пострадянському просторі.

Контрольні питання

1. В чому різниця між поняттями «нетрадиційні релігії» та «неорелігії»?
2. В чому особливості неорелігій і чому про них не склалося усталеної думки?
3. Яка існує класифікація неорелігій в сучасному релігієзнавстві?
4. Що являє собою вчення Муна?

5. Які ви знаєте психотехнічні культури?
6. Які причини протистояння в Україні між християнськими церквами та неоязичництвом?
7. Чи будуть, на вашу думку, поширюватись і надалі неорелігії в Україні?
8. В чому полягає специфіка вчення кришнаїтів?

Індивідуальні завдання

1. Як ви розумієте вислів англійського філософа Т. Еліота про «мнине багатство релігійності»? (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 185).
2. Розкрийте зміст вчення кришнаїтів. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 185-186).
3. В чому полягала загроза поширення вчення Білого братства? (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 187-189).

Література базава: [1, 2, 5], допоміжна: [25, 26, 27].

Тема 13. Релігія і влада

Основні категорії і поняття: цезаропапізм, папоцезаризм, цензура духовна, синод, синедріон, секуляризація, теократія, патріархія, патріаршество, патристика, конкордат, індекс заборонених книг, іконоборство, Ватикан.

План

1. Історія взаємовідносин релігії і влади.
2. Вплив світових релігійних центрів на сучасні соціально-політичні процеси.
3. Екуменістичний рух в умовах глобалізаційних викликів сучасності.

Контрольні питання

1. Як ви розумієте поняття «цезаропапізм» і «папоцезаризм»?
2. Коли був створений в Російській імперії Священний Синод?
3. В чому було вираження іконоборчого руху у Візантії у VII – IX ст.
4. В якому році був виданий індекс заборонених книг і коли він перестав діяти?
5. Коли виник екуменічний рух і яке його основне спрямування?
6. Чи існують на сьогоднішній день держави з теократичною формою правління?

Індивідуальні завдання

1. Прокоментуйте уривок тексту О. Прицака: «Достовірне арабське джерело (аль Марвазі, прибіл. 1120 рік) повідомляє, що Володимир сам прийняв іслам (під час новгородського правління). Якби він залишився в Новгороді, то напевне запровадив би там тюркську версію ісламу і таким чином північна частина східних слов'ян стюркізувалася б як це сталося з волзькими булгарами. Однак Володимир перейшов до Києва, змінивши «півмісяць» на «сонце» Константинополя, де змушений був замінити іслам на грецьке християнство, його син і послідовник Ярослав Мудрий замінив грецький обряд на слов'янський, поклавши початок слов'янізації всієї східної Європи. Якби правителі Русі не прийняли однієї із світових релігій і не заснували осілої культури з початками історичної свідомості, Русь могла б залишитися такою загадковою і позаісторичною як анти в джерелах VI–VII ст.». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 158-159).
2. Чи погоджуєтесь ви із наступною думкою: «Запровадження християнства на Русі було викликане соціально-політичними причинами. Християнство прийшло до наших предків не у результаті стихійного релігійного розвитку віруючих або релігійного реформаторства, а шляхом директивного введення авторитетом княжої влади». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 159).
3. Як ви розумієте нижченаведену позицію: «Традиція вирішення релігійних проблем «згори», на адміністративному рівні збереглась в нас до сьогодні. Всі метаморфози, що відбувалися з церквою протягом тисячоліття, породжувалися політичними мотивами, а не суто релігійними потребами, тому й наслідки були насамперед політичні». (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 160).

Література базова: [1, 2, 5], [6, 8, 13, 17, 36].

**Тема 14. Стан правового забезпечення в Україні принципу
верховенства права в сфері свободи совісті
і легалізації релігійних організацій**

Основні категорії і поняття: свобода совісті, світський характер освіти, рівність перед законом, віросповідання, релігійний світогляд, право, канонічне право, ідеологія, духовне відродження, екуменізм, конфесія.

План

1. Правове регулювання свободи совісті в Україні.
2. Історичні корені конфесійного протистояння українських православних церков.
3. Нетрадиційні релігії в Україні: релігійно-культурна інтеграція і сучасний стан.

Контрольні питання

1. Як в Україні законодавчо закріплюється свобода совісті?
2. Дайте характеристику основних принципів здійснення свободи совісті.
3. Назвіть основні положення Закону УРСР «Про свободу совісті та релігійні організації».
4. В чому полягає проблема політизації релігійного життя в Україні?
5. Якими є ознаки релігійного життя в Україні?
6. Які причини міжконфесійних конфліктів серед християн України?
7. Які перспективи врегулювання міжправославного конфлікту?
8. Чи можливе толерантне співіснування різних релігій в сучасній Україні?

Індивідуальні завдання

1. Проаналізуйте статті конституції УНР щодо прав і свобод громадян України із Декретом Директорії УНР від 1 січня 1919 року та з Декретом Тимчасового робітничого уряду України. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 254-256).

2. Наведіть статті із Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», які регламентують права і свободи громадян України. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 263-266).

3. Розкрийте зміст статей Конституції України, які гарантують право на свободу думки і свободу віросповідання. (див. Сидорук В.Й., Шанюк В.І. та ін. Хрестоматія з релігієзнавства. Навч. посіб. – Рівне, 2005. – С. 261-263).

Література базова: [9, 10, 11], допоміжна: [25, 28, 29, 30].

Тематика рефератів

1. Філософські та теологічні концепції походження релігії.
2. Міфи релігій світу. Хаос і космос. Призначення і місце людини в контексті історичних подій.
3. Релігійно-міфологічні і наукові підходи пояснення світобудови та змісту буття людини.
4. Синкретизм як об'єктивне явище присутності етнічних вірувань в сучасних релігіях.
5. Національно-державні релігії як чинник нової організації суспільства.
6. Роль релігії в накопиченні знань: зародження розуміння і поява науково-філософського тлумачення світу.
7. Релігії давніх цивілізацій і їх значення у базових концепціях світових релігій.
8. Буддизм як світова релігія в цивілізаційно-культурному просторі.
9. Інтеграція буддизму у світовій культурі. Аксіологічний аспект явища: відкритість та толерантність діалогу.
10. Християнство та іудаїзм. Історичний характер співіснування та протиріч.
11. Цезаропапізм і папоцентризм. Історія конфлікту і політичного паритету.
12. Християнський теоцентризм і середньовічна доба: здобутки і витрати.
13. Канонічні та обрядові відмінності католицизму і православ'я. Вселенськість католицизму і національні риси автокефалії.
14. Протестантизм і Реформація. Свобода духу, раціоналізм і прагматизм.
15. Прийняття християнства в Київській Русі. Політична доцільність і культурне збагачення.
16. Особливості язичницької релігії слов'ян. Міфологія, демонологія та політеїзм.
17. Релігія і церква у формуванні української національної самобутності.
18. Реформаційні ідеї в Україні. Полемічна література, друкарство, свобода волі і свобода совісті.
19. Острозька Біблія і її значення в духовно-релігійному житті слов'янських народів.
20. Українська греко-католицька церква: історія виникнення, становлення і сучасний стан.

21. Українська автокефальна церква як вияв окремішності національного буття і політичної волі.
22. Релігія і церква в добу соціалізму. Історично-соціальний і духовно-етичний аспект проблеми.
23. Сучасний протестантизм в Україні. Екуменізм, релігійна свобода і свобода вибору.
24. Політико-правові і канонічні засади утворення Української православної помісної церкви.
25. Релігія і мораль в сучасному релігійному житті України. Проблема духовності, віри та обов'язку.
26. Релігійно-правові засади функціонування релігійних організацій в Україні.
27. Неорелігії в Україні: реалії та наслідки нового релігійно-культурного феномену.
28. Кризові явища в сучасному релігійному житті як наслідок соціально-політичних протистоянь в суспільстві.
29. Релігія і бізнес. Колізії буття і релігійно-моральних понять і канонів.
30. Проблеми діалогу християнських конфесій в Україні.
31. Християнство та іслам в Україні як чинник історичної даності, необхідності діалогу в умовах єдиного життєвого простору.

Тестові завдання

1. Яка етимологія слова «релігія»?
 - а) віра;
 - б) благочестя;
 - в) вселенський розум;
 - г) зв'язок.
2. Яка із функцій релігії є головною?
 - а) ілюзорно-компенсаторна;
 - б) гносеологічна;
 - в) прагматична;
 - г) культурологічна.
3. Що означає термін «трансцендентність»?
 - а) те, що знаходиться поза межами свідомості;
 - б) видимість;
 - в) потойбічність;
 - г) чутливість.
4. Термін «креаціонізм» означає:

- а) діяльність;
 - б) створення Богом світу;
 - в) активну життєву позицію;
 - г) негативне ставлення до релігії.
5. Термін «есхатологія» означає:
- а) відчуття радості пізнання Бога;
 - б) невизначеність долі;
 - в) заперечення Бога;
 - г) релігійне вчення про кінцеву долю людства.
6. Що означає термін «провіденціалізм»?
- а) «віщий сон»;
 - б) оптимістичну життєву позицію;
 - в) напрям людської діяльності;
 - г) вчення, згідно з яким розвиток суспільства визначається провіщенням Бога.
7. Чим гарантується свобода релігійного вибору громадянина України?
- а) звичаєвим правом;
 - б) законодавчими актами і Конституцією України;
 - в) канонічним правом;
 - г) міжнародними правовими документами в галузі прав людини.
8. Що означає термін «вільнодумство» і в якому столітті він вперше вживається?
- а) заперечення Бога (V ст. до н.е.);
 - б) довільне трактування Бога у певних випадках (XVIII ст.);
 - в) ересь в ранньому християнстві, що заперечувала людську сутність Ісуса Христа (III ст. до н.е.);
 - г) ідейна течія, що визначає право людини на свободу мислення і критичне ставлення до офіційних релігійних поглядів (XVII–XVIII ст.).
9. Що означає термін «релігійна віра» з точки зору релігієзнавства?
- а) невід’ємна ознака релігійної свідомості;
 - б) переконаність у безсмерті людської душі;
 - в) наявність у священика права бути посередником між Богом і людиною;
 - г) прийняття як незаперечної істини того, чого ми не в змозі довести.
10. Чи є релігія є ірраціональною формою духовності?
- а) так;

б) ні;

в) частково.

11. Яка релігійно-філософська концепція стверджує, що релігія є фантастичним відображенням дійсності?

а) марксистська;

б) натуралістична;

в) універсалістська;

г) неотомістська.

12. Твердження, що релігія є формою колективного неврозу належить представникам концепції:

а) марксистської;

б) натуралістичної;

в) неоплатоністичної;

г) універсалістської.

13. Яка з ранніх форм релігії з точки зору релігієзнавства являється первинною?

а) табу;

б) магія;

в) тотемізм;

г) фетишизм;

д) анімізм.

14. Що означає термін «анімізм»?

а) віра в існування духовних істот-сутностей і в можливість спілкування з ними;

б) віра у потойбічний світ;

в) зображення богів у вигляді тварин;

г) культ поклоніння живій природі.

15. Вербальна магія – це?

а) шкода, заподіяна за допомогою гілки дерева;

б) магія слова, заклинання, молитва, заговор;

в) перевтілення людини у тварину задля заподіяння шкоди;

г) гадання по небесних знаменнях.

16. Фетишизм – це?

а) незвичайний предмет;

б) страх смерті;

в) віра у чудодійну властивість предмета і його вплив на долю людини;

г) знак обраності;

д) родові ознаки на тілі людини.

17. Яка з даних релігій не відноситься до світових?

- а) іудаїзм;
- б) іслам;
- в) буддизм;
- г) християнство.

18. Що означає поняття «харизматичний культ»?

- а) віра в єдиного Бога;
- б) віра в багатьох богів;
- в) віра в духів;
- г) віра в особу, наділену особливим божим даром, тобто в «живого бога».

19. Деномінація – це?

- а) тип релігійної організації, що проповідує ізоляціонізм;
- б) секта закритого типу;
- в) релігійна організація, що має характеристики церкви і секти;
- г) релігійна організація, що сповідує демонічні культу.

20. Секта – це?

- а) прихильники сатанинських культів;
- б) релігійна організація, що проповідує кінець світу;
- в) організація, яка виникла внаслідок відділення від церкви, змінивши офіційне віровчення і культ;
- г) релігійна організація, заборонена державою.

21. Епістемологія – це?

- а) теорія пізнання;
- б) теорія заперечення існування об'єктивної реальності;
- в) вчення про безсмертя душі;
- г) розділ канонічного права.

22. Праксеологія – це?

- а) практика богослужіння;
- б) трактування священних текстів;
- в) теорія ефективної організації діяльності;
- г) архітектурний напрямок будівництва культових споруд.

23. Яка з цих релігій є монотеїстичною?

- а) індуїзм;
- б) іудаїзм;
- в) синтоїзм;
- г) конфуціанство.

24. Тріада богів, Ан, Елліль та Енкі відносяться до релігій:
- а) Месопотамії;
 - б) Давньої Індії;
 - в) Китаю;
 - г) Японії.
25. Культ тварин у релігії Давнього Єгипту є рисою:
- а) тотемізму;
 - б) фетишизму;
 - в) антропоморфізму;
 - г) зооцентризму.
26. Яку назву мали храми у Вавилоні?
- а) зіккурат;
 - б) мастаба;
 - в) піраміда;
 - г) пантеон.
27. Як називався головний Бог у Вавилоні?
- а) Осіріс;
 - б) Ваал;
 - в) Мардук;
 - г) Таммуз.
28. Яке ім'я мав будівничий піраміди Джосера в Давньому Єгипті?
- а) Снофру;
 - б) Рамзес;
 - в) Навуходоносор;
 - г) Імхотеп.
29. Хто із вказаних фараонів зробив спробу ввести монотеїзм в Давньому Єгипті?
- а) Хеопс;
 - б) Хефрен;
 - в) Ехнатон;
 - г) Птахотеп.
30. Яка рукотворна споруда вперше перевершила висоту піраміди Хеопса?
- а) Ейфелева вежа;
 - б) кам'яний хрест над мавзолеєм, побудованим диктатором Франко в Іспанії;
 - в) статуя Свободи в США;
 - г) хмарочос в Нью-Йорку.

31. Як називаються священні тексти в індуїзмі?

- а) веди;
- б) джани;
- в) сутри;
- г) айяти.

32. Варна – це?

- а) особливий психологічний стан під час медитації;
- б) поділ суспільства на стани;
- в) школа йоги;
- г) розділ в індійському епосі.

33. Тримурті – це?

- а) три основних боги в індуїзмі;
- б) три шляхи досягнення істини;
- в) титул воєначальника;
- г) жрецький обряд жертвоприношення.

34. Сансара – це?

- а) пізнання світу за допомогою чуття та інтуїції;
- б) ланка народжень і смертей, згідно із законом карми;
- в) культова споруда богу Вішну;
- г) техніка затримання дихання.

35. Карма – це?

- а) всесвітній закон збереження енергії;
- б) керівний принцип морального вдосконалення особистості;
- в) закон Всесвіту, згідно з яким душа людини переселяється в тіло іншої людини, тварини чи рослини;
- г) мета досягнення матеріальних благ.

36. Атман – це?

- а) індивідуальна душа;
- б) розділ епосу «Рамаяна»;
- в) дія, вчинок;
- г) заборона.

37. Як називається найбільш шанована і авторитетна частина іудейського Святого письма?

- а) Талмуд;
- б) Мішна;
- в) Тора;
- г) Гемара.

38. Хто з іудейських царів провів релігійну реформу і встановив єдинобожжя?
- а) Соломон;
 - б) Давид;
 - в) Йосія;
 - г) Іуда.
39. В яку історичну добу Європи виникла англіканська церква?
- а) Новий час;
 - б) доба Відродження;
 - в) раннє Середньовіччя;
 - г) Новітній час.
40. Яке ім'я Бога в іудаїзмі?
- а) Гор;
 - б) Тор;
 - в) Мойсей;
 - г) Ягве.
41. Хто є засновником даосизму?
- а) Лінбао;
 - б) Лао-Цзи;
 - в) Мен-Цзи;
 - г) Чань-Чунь.
42. Яку назву має основний трактат даосизму?
- а) Чжуан-дзи;
 - б) Вай-дань;
 - в) Дао-цзан;
 - г) Дао-де-цзин.
43. В чому полягає відмінність китайської від європейської алхімії:
- а) у пошуку еліксиру безсмертя;
 - б) у технології трансмутації перетворення неблагородних металів у золото;
 - в) у зв'язку алхімії з медициною;
 - г) у матеріальній вигоді.
44. В чому сутність конфуціанства:
- а) в пошуку безсмертя;
 - б) в етичному ідеалі досконалої людини і соціального порядку;
 - в) в містичному пошуку земного щастя;
 - г) віра в потойбічне безсмертя душі.
45. Як звати верховне божество в синтоїзмі:

- а) Ідзіначі;
 - б) Ідзінамі;
 - в) Сусаное;
 - г) Амаатерасу.
46. Яка з названих релігій Японії доповнює синтоїзм і є складовою духовної культури:
- а) конфуціанство;
 - б) християнство;
 - в) зороастризм;
 - г) буддизм.
47. Який різновид індуїзму найпоширеніший в Україні:
- а) рух Харе Кришна;
 - б) Ошо Раджніша;
 - в) Саї-Баби;
 - г) Товариство Всесвітньої Чистої Релігії.
48. Хто із названих імен є засновником буддизму?
- а) Ашока;
 - б) Ракулат;
 - в) Сіддхатха Готама;
 - г) Шуддходан.
49. Яка із релігійно-філософських шкіл буддизму означає «мала колісниця»:
- а) махаяна;
 - б) ваджраяна;
 - в) хінаяна;
 - г) тхеравада.
50. Де виник буддизм:
- а) в Китаї;
 - б) в Індії;
 - в) в Монголії;
 - г) в Афганістані.
51. Де поширений ламаїзм:
- а) в Лаосі;
 - б) в М'янмі;
 - в) в Тибеті;
 - г) у В'єтнамі.
52. Титул «Далай-лама» характерний для:
- а) ламаїзму;

- б) дзен-буддизму;
в) тантризму;
г) джайнізму.
53. Яке значення в буддизмі має слово «дхарма»:
а) всесвітній закон, що регулює фізичний і моральний порядок;
б) неподільна частина світобудови;
в) молитва;
г) зусилля.
54. Що означає поняття «ахімса»:
а) принесення в жертву живих істот;
б) вегетаріанський спосіб життя;
в) незаподіяння зла і болі живим істотам;
г) моральне зло.
55. Основна ідея буддизму викладена у вченні про:
а) чотири благодатні істини;
б) п'ять першооснов Всесвіту;
в) три духовні сутності;
г) чотири сторони світу, що відображають всеосяжність простору і часу.
56. Що означає в буддизмі поняття «восьмиричний шлях»:
а) шляхи постійного удосконалення моральності, мудрості і медитації;
б) вісім років навчання основам буддизму;
в) поступові етапи набуття досконалості;
г) вісім принципів в дотриманні моральних чеснот.
57. Кого в буддизмі називають бодхісатвою:
а) ченця;
б) мирянина;
в) людину, яка прийняла рішення вийти із кола перероджень і стати буддою;
г) святого.
58. Яка назва священної книги в буддизмі:
а) Пополь-Вух;
б) Авеста;
в) Трипітака;
г) Упанішада.
59. Що означає слово «іслам»:
а) відданість;
б) покірність;

в) законопослушність;

г) радість.

60. В якому столітті виник іслам:

а) в I ст. до н.е.;

б) в III ст. н.е.;

в) в VII ст. н.е.;

г) в XII ст. н.е.

61. Як ім'я засновника ісламу:

а) Абу Бакр;

б) Омар;

в) Мухаммад;

г) Усман ібн Аффан.

62. Який рік є початком ісламського літочислення:

а) 621р.;

б) 622 р.;

в) 623 р.;

г) 632 р.

63. Що є орієнтиром молитви в ісламі:

а) Єрусалим;

б) Медіна;

в) мекканська Кааба;

г) будь-яка сторона світу.

64. Що в ісламі означає слово «джихад»:

а) війна проти ворогів ісламу;

б) зусилля;

в) кровна помста;

г) завоювання інших народів.

65. Який день в ісламі є днем спільного богослужіння:

а) неділя;

б) субота;

в) п'ятниця;

г) ніч із суботи на неділю.

66. На скільки днів ісламський рік коротший за християнський:

а) на 11 днів;

б) на 12 днів;

в) на 15 днів;

г) на 2 дні.

67. Як звуть людину в ісламі, яка знає напам'ять Коран:

- а) халіф;
б) мурза;
в) хафіз;
г) аятолла.
68. Як звуть людину в індуїзмі, котра знає напам'ять епос «Рамаяна»:
а) пандит;
б) пуруш;
в) рамаян;
г) брахман.
69. Який різновид ісламу є найчисельніший:
а) шіїти;
б) хараджіти;
в) муталіби;
г) суніти.
70. Що означає слово «хадж»:
а) проща до Мекки;
б) поклоніння могилі Мухамеда;
в) дарування подарунків дружинам і близьким родичам під час посту;
г) заборона зображувати живих істот в мечеті.
71. Що означає слово «біблія»:
а) Святе письмо;
б) закон Божий;
в) книги;
г) Боже одкровення.
72. Що означає слово «Христос»:
а) Божий «помазаник» – месія;
б) ім'я;
в) Бог;
г) Той, що розіп'ятий на хресті.
73. Скільки було Вселенських Соборів, рішення яких визнаються в католицизмі і православ'ї:
а) 12;
б) 7;
в) 21;
г) 24.
74. При якому імператорі християнство було проголошено державною релігією Римської імперії:
а) Августі;

б) Тибері;

в) Константині;

г) Діоклектиані.

75. Який із Соборів вважається Першим Вселенським:

а) Ефеський;

б) Халкідонський;

в) Нікейський;

г) Трулльський.

76. Який правовий акт в Римській імперії надав християнству статусу рівноправної релігії:

а) едикт імператора Галерія (311 р.);

б) міланський едикт імператора Константина – Лікінія (313 р.);

в) енцикліка апостола Павла (33 р.);

г) указ імператриці Олени (824 р.).

77. В якому році християнство в Римській імперії набуло статусу державної релігії:

а) 311 р.;

б) 313 р.;

в) 324 р.;

г) 325 р.

78. Хто із апостолів в християнстві вважається першим папою Римським:

а) Петро;

б) Андрій;

в) Павло;

г) Яків.

79. В якому році відбувся перший розкол в християнстві:

а) 395 р.;

б) 476 р.;

в) 530 р.;

г) 1054 р.

80. Назвіть дату і країну, в якій виник протестантизм:

а) 1797 р. – Франція;

б) 1517 р. – Німеччина;

в) 1648 р. – Україна;

г) 1612 р. – Росія.

81. Хто із названих імен вважається засновником протестантизму:

а) Жак Кальвін;

б) Ян Гус;

в) Джордано Бруно;

г) Мартін Лютер.

82. В якій із протестантських церков вперше виник принцип «напередвизначеності»:

а) кальвінізмі;

б) лютеранстві;

в) анабаптизмі;

г) соцініанстві.

83. Що означає слово «католицизм»:

а) зверхність над іншими християнськими церквами;

б) вселенськість;

в) єдність;

г) вічність.

84. Який аналог назви «православ'я» в західному католицькому і протестантському світі:

а) ортодоксія;

б) монофізитство;

в) антитринітаризм;

г) альбігойство.

85. Які течії належать до раннього протестантизму:

а) п'ятидесятники;

б) свідки Єгови;

в) мормони;

г) кальвіністи.

86. Які взаємовідносини встановились у середньовіччі між світською владою і християнською церквою:

а) верховенство церкви над світською владою;

б) верховенство світської влади над церквою;

в) рівноправність у вирішенні суспільних питань;

г) автономія діяльності обох гілок впливу на суспільне життя.

87. Коли і де виникла Українська греко-католицька церква:

а) 1582 р. у Вільно;

б) 1596 р. у Бресті;

в) 1648 р. у Переяславі;

г) 1651 р. у Львові.

88. У чому полягають відмінності греко-католицької церкви від православної:

- а) в обрядовості;
б) канонічності;
в) підпорядкованості;
г) національній приналежності.
89. Що означає слово «унія»:
а) об'єднання;
б) розкол;
в) співпраця;
г) протистояння.
90. Хто на даний час очолює Українську греко-католицьку церкву:
а) кардинал Любомир Гузар;
б) митрополит Святослав Шевчук;
в) кардинал Йосиф Сліпий;
г) кардинал Мирослав Любачівський.
91. Коли виникли релігії, які прийнято називати новітніми:
а) на початку XX ст.;
б) в середині XX ст.;
в) в 90-х роках XX ст.;
г) в кінці XIX ст.
92. Що означає термін «сайєнтологічні релігії»:
а) релігії, що у своєму вченні використовують найновіші наукові дослідження;
б) релігії, що заперечують акт творіння світу Богом;
в) релігії, основані на язичницьких культурах;
г) релігії, спрямовані на удосконалення фізичних і духовних можливостей людини.
93. Хто із наведених імен є засновником РУН Віри:
а) Лев Силенко;
б) Петро Симоненко;
в) Іван Костицький;
г) Констянтин Чубай.
94. Хто ввів в науковий обіг термін «вільнодумство»:
а) А. Коллінз;
б) Ф. Морган;
в) К. Маркс;
г) Д. Дідро.
95. Яка із православних церков в Україні є найчисельнішою:
а) УПЦ (КП);

- б) УПЦ;
- в) УАПЦ;
- г) УГКЦ.

96. Що означає принцип «свобода совісті» в контексті толерантності:

- а) право громадянина на вибір того чи іншого віросповідання;
- б) довільна критика інших релігій;
- в) заборона побутування нетрадиційних релігій на території домінуючої релігії;
- г) вільне співіснування представників різних релігійних конфесій.

97. Чи входить в число канонічних національних автокефальних церков УПЦ (КП):

- а) не входить;
- б) входить.

98. Які причини сучасного протистояння між українськими православними конфесіями:

- а) історичні;
- б) політичні;
- в) національні;
- г) майнові.

99. Чи впливає зростаюча кількість храмів на релігійну моральність суспільства в Україні:

- а) так;
- б) ні;
- в) частково.

100. Чи може на даний час якась із православних українських церков реалізувати ідею єдиної помісної православної церкви:

- а) так – УПЦ (КП);
- б) ні – УПЦ;
- в) частково – УГКЦ;
- г) жодна ні.

Питання до заліку

1. Релігієзнавство: його предмет і структура.
2. Основні релігієзнавчі концепції релігії та їх характеристика.
3. Сутність і походження релігій.
4. Релігія як соціально-історичний феномен. Її елементи і структура.
5. Роль релігії у житті суспільства, її функції.
6. Сучасна релігійна обстановка в Україні, її тенденції та перспективи.
7. Свобода совісті в Україні та її конституційно-правове забезпечення.

8. Особливості українського закону про совість та релігійні організації.
9. Політико-правові та ідеологічні умови здійснення свободи совісті в Україні.
10. Закон «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 року, його загальна характеристика.
11. Наука і релігія. Протиріччя і взаємовпливи.
12. Національна роль релігії у минулому та сучасному.
13. Суть та межі освітянської діяльності церкви.
14. Особливості племінних релігій.
15. Основні риси ранніх національних релігій.
16. Пізні національні релігії, їх загальна характеристика і основні риси.
17. Світові релігії їх загальна характеристика і особливості.
18. Буддизм: особливості віровчення, культу та організації.
19. Християнство: передумови виникнення та особливості віровчення.
20. Православ'я: особливості православного вчення.
21. Католицизм: особливості віровчення, культу та організації.
22. Протестантизм: передумови виникнення, особливості віровчення і культу.
23. Ранній протестантизм: загальна характеристика.
24. Старозаповітна частина Біблії.
25. Біблія як пам'ятку культури. Загальна характеристика. Структура Біблії.
26. Іслам: особливості віровчення, культу та організації.
27. Мусульманська релігійна обрядність.
28. Введення християнства на Русі.
29. Софійний характер київського християнства.
30. Українська греко-католицька церква.
31. Нетрадиційні релігії в Україні.
32. В яких формах (як елемент сучасної релігії) дійшла магія до наших днів?
33. У якому вигляді зберігається фетишизм в сучасних релігіях?
34. Яке місце посідає анімістичний елемент у сучасних релігіях? В чому він проявляється?
35. Коли відбувся розкол християнства на західне і східне? Які назви отримали новоутворені церкви?
36. Чим відрізняється католицизм від православ'я?

37. Які таїнства властиві протестантизму?
38. З яких книг складається п'ятикнижжя Мойсеєве?
39. Які книги Біблії носять історичний характер?
40. Які біблійні відносять до навчальних і поетичних?
41. Чотири Євангелія. До якої частини Біблії вони відносяться?
42. Які дві біблійні заповіді є основними? Чому?
43. Які гріхи в християнстві визначаються як «гріхи смерті»?
44. Що таке свобода совісті?
45. Які варіації клерикальної держави породжує тісні поєднання офіційної релігії та державного апарату?
46. Які конституційні норми включає в себе правовий інститут свободи совісті?
47. В яких випадках відмовляється в реєстрації релігійної організації?
48. В яких випадках діяльність релігійної організації може бути припинена?
49. Які підстави і в якому випадку у судовому порядку припиняється діяльність релігійних організацій?
50. Ким вирішуються суперечки між релігійними організаціями за право володіння культовими будівлями і майном?
51. Конфлікт між УПЦ-КП: як його можна вирішити з Вашої точки зору?
52. Які статті Закону «Про свободу совісті та релігійні організації» визначають право і порядок застосування добродійних закладів (яких?), господарських (яких?) та визначають умови оплати праці священнослужителів і осіб, які працюють на виборних посадах в релігійних організаціях?
53. Протестантизм та екуменічний рух.
54. Хрещення Русі–України.
55. П'ятидесятники: сутність віровчення та культу.
56. Свідки Єгови: виникнення й еволюція.
57. Баптизм в Україні: сучасний етап та еволюція.
58. Адвентизм. Еволюція і сучасний стан.
59. Свобода совісті в Україні та її конституційні гарантії.
60. Релігійна карта України. Проблеми державно-церковних і міжконфесійних відносин.

Література **Базова література**

1. Релігієзнавство: Підручник. / В.І. Лубський, В.І. Теремко, М.В. Лубська. – К.: Академвидав, 2005. – 432 с.
2. Релігієзнавство. Навч. посіб. / За ред. В.Л. Петрушенка, О.П. Петрушенка. – Львів: Новий світ, 2000, 2006. – 328 с.
3. Релігієзнавство: Навч. посіб. / О.А. Смальков, Ю.Л. Дещинський. 2-ге вид., – Львів: Магнолія, 2006, 2007. – 232 с.
4. Релігієзнавство: Навч. посіб. / В.В. Дячок, Ю.С. Земський, В.В. Чупира, В.І. Яременко. – Львів: Новий світ – 2000, 2007. – 288 с.
5. Основи релігієзнавства: Навч.-метод. посіб. / З.О. Борисова. – К.: ЦНЛ, 2006. – 288 с.
6. Словник-довідник з релігієзнавства / В.М. Шевченко. – К.: Наукова думка, 2004. – 560 с.
7. Релігієзнавство: Підручник / Є.К. Дулуман, М.М. Закович, М.Ф. Рибачук та ін. / За ред. М.М. Заковича. – К.: Вища школа, 2000. – 350 с.

Допоміжна література

1. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма // Работы М. Вебера по социологии религии и культуре. – М., 1991.
2. Гараджа В.И. Социология религии. – М., 1996.
3. Флоренский П.А. Столп и утверждение истины. – М., 1990.
4. Фрейд З. Психология бессознательного. – М., 1989.
5. Шуба О. Релігія в етнонаціональному розвитку України. – К., 1999.
6. Ходькова Л.П. Релігієзнавство. Підручник. – Львів, 2001.
7. Мень А. История религии. Т.1. – Истоки религии. – М., 1991.
8. Тейлор В. Первобытная культура. – М., 1989.
9. Токарев Р. Ранние формы религии. – М., 1996.
10. Фрезер Д. Золотая ветвь. – М., 1989.
11. Пелицкий М. Забытый мир шумеров. – М., 1996.
12. Крамер С. История начинается в Шумере. – М., 1991.
13. Невелева С.Л. Мифология древнеиндийского эпоса. – М., 1975.
14. Токарев С.А. Религия в истории народов мира. – М., 1982.
15. Кун Н. Боги Древней Греции. – М., 1992.
16. Парандовський Я. Міфологія. Вірування. – К., 1986.
17. Ходькова Л.П. Релігієзнавство: Підручник. – Львів, 2001.
18. Ренан Э. Жизнь Иисуса. – К., 1991.
19. Мень А. Мир Библии. – М., 1990.
20. Булгаков С. Православие. Учение православной церкви. – К., 1991.
21. Григулевич І.Р. Папство, століття 20. – К., 1998.

22. Массэ А. Ислам: Очерки истории. – М., 1992.
23. Христианство. Словарь. – М., 1994.
24. Дулуман Є. Христианство (уроки релігієзнавства) // Людина і світ. – 1993. – № 2-3.
25. Мень А. Сын человеческий. – М., 1992.
26. Лекции по истории религии: Учеб. пособ. / А.М. Буряковский, М.А. Родионов и др. – Санкт-Петербург, 1997.
27. Єришев А.О. Релігієзнавство: Навч. посіб. – К., 1999.
28. Гуревич П.С. Нетрадиционные религии на Западе и восточные религиозные культы. – М., 1995.
29. Митрохин Л.Н. Религиозные культы в США. – М., 1984.
30. Колодний А., Філіпович Л. Релігія в контексті духовного відродження України // Українське релігієзнавство. – 1996. – №2. – С. 4-14.
31. Коментар до Конституції України. – К., 1996.
32. Українська Церква між Сходом і Заходом. – К., 1996.
33. Рерих Н. Шамбала сияющая. – М., 1990.
34. Кочетов А.Н. Буддизм. – М., 1983.
35. Щербатский Ф.И. Философское учение буддизма // Восток-Запад: Исследование: Переводы. Публикации. – М., 1989. – Вып. 4.
36. Єришев А.О. Релігієзнавство: Навч. посіб. – К., 1999.

Інтернет посилання

1. <http://www.world-religion.net/>
2. <http://www.emmanuel.org.ua/ukr/II/consultation/questions/200/index9.htm>
3. <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=462>
4. <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=462>
5. <http://old.risu.org.ua/ukr/study/religstudy/article%3b11512>
6. <http://svit.ukrinform.ua/religion.php?page=hrist.htm>